

Interno glasilo Zavoda Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik

Št. 12. Letnik V., december 2011

Izhaja 4 krat letno v elektronski obliki

Odgovorna oseba za glasilo: Jasmina Bauman

Uredila: Darja Fišer

Avtorski prispevki ne odražajo nujno stališč Zavoda ZTSZJ

Elektronski naslov uredništva: urednistvo.zdruzenje@t-2.net

Ko govorijo roke

Uvodnik

Jasmina Bauman

Spoštovane bralke, spoštovani bralci

Pred vami je nova številka e-glasila Ko govorijo roke, v kateri vam ponujamo kar nekaj zanimivih člankov, ki se dotikajo našega strokovnega dela in opozarjajo na ovire, na katere naletimo pri izvajanju zakonske pravice gluhih oseb do tolmača. V tej številki objavljamo polletno poročilo o delu našega zavoda na področju izvajanja javnih pooblastil ter polletno poročilo o delu Klicnega centra za osebe z okvaro sluha, ki za gluhe osebe nedvomno pomeni korak bližje k njihovi samostojnosti in enakopravnejšemu vključevanju v vsakdanje življenje in delo. V branje vam ponujamo poročilo redne skupščine EFSLI in članek mag. Dušana Dvorščaka Teze o slovenskem znakovnem jeziku.

Tako kot že vrsto let je decembra potekal tradicionalni posvet, katerega namen je osveščanje javnosti o delu tolmačev, opozarjanje na težave pri izvajanju Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika in opolnomočenju uporabnikov pri koriščenju zakonske pravice do tolmača. Letošnja tema posveta je bila Tolmačenje gluhoslepim osebam – ovire in dileme. S posvetom smo želeli osvetliti težave, s katerimi se srečujejo gluhoslepe osebe, opozoriti na problem tolmačenja gluhoslepim osebam, ki zahteva popolnoma drugačen način tolmačenja, ki ga ne gre enačiti s tolmačenjem gluhim osebam ter posebej poudariti na potrebo po dodatnih znanjih, ki so za izvajanje te storitve nujno potrebni. Vsekakor pa je nujno potrebno zavedanje vseh akterjev, da je za izvajanje te pravice potrebno ustvariti pogoje in predvideti sredstva v dobrobit uporabnikom.

Recesija, ki je zaznamovala leto 2011, se je dotaknila tudi našega zavoda. Ne malo težav smo imeli pri zagotavljanju sredstev za nadaljnje delo in obstoj zavoda v letu 2012. Za prvo polletje so sredstva zagotovljena, za drugo polletje pa ostaja upanje. In tako, v upanju na boljše čase in z željo, da pristojni prepoznajo potrebo po obstoju Zavoda Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik kot strokovno združenje tolmačev in izvajalsko službo, brez katere bi pravica gluhih do tolmača bila le črka na papirju, vam želim SREČNO IN USPEŠNO LETO 2012.

Vsebina

Poročilo o delu zavoda združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik od 1.1.2011 do 30.6.2011 Jasmina Bauman	3
Klicni center za osebe z okvaro sluha Jasmina Bauman	6
Iz prakse za prakso povzela Darja Fišer	7
Teze o znakovnem jeziku mag. Dušan Dvorščak, prof.	8
Efsli 2011 Darja Fišer	10
Posvet tolmačev »Tolmačenje osebam z gluhoslepoto - ovire in dileme« Darja Fišer	12
Permanentno izobraževanje tolmačev povzela Darja Fišer	15

Poročilo o delu zavoda združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik

od 01. 01. 2011 Do 30. 06. 2011

Jasmina Bauman

Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik opravlja na podlagi Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika naslednja javna pooblastila:

- vodi listo tolmačev za znakovni jezik,
- predlaga tarifo za plačilo stroškov tolmača,
- zagotavlja pokrivanje potreb po tolmačih na ozemlju celotne države,
- sodeluje v svetu za slovenski znakovni jezik,
- vodi evidenco storitev,
- sprejme pravilnik o disciplinski odgovornosti in rešuje ugovore zoper kvaliteto tolmačenja.

Za izvajanje javnih pooblastil ima Združenje sklenjeno pogodbo o financiranju Združenja z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve.

UVELJAVLJANJE ZAKONA O UPORABI SLOVENSKEGA ZNAKOVNEGA JEZIKA

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika je v veljavi od novembra 2002. Dejansko se je zakon pričel izvajati v praksi s sprejemom Tarife za tolmače slovenskega znakovnega jezika marca 2004. V vsem tem dvehletnem obdobju so tolmači vestno opravljali svoje delo, za katerega pa so plačilo prejeli z dvehletnim zamikom. Od izstavitve prvih računov do danes zaznavamo, da posamezne institucije še vedno niso seznanjene z določili Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika. Na tem mestu je potrebno omeniti zadovoljivo situacijo na področju zdravstva, saj od sklenitve splošnega dogovora v letu 2006 ni zaznati težav na tem področju. Pravica do tolmača gluhih študentov je še vedno nedorečena in vse preveč odvisna od tolmačenja predpisov vladajoče strukture. Tako so v prejšnjem obdobju pristojni tolmačili zakon tako, da je potrebno stroške tolmačenja zagotoviti v okviru Uredbe o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov (kar ni bilo upoštevano), sedanja vladajoča struktura to mnenje spremeni in tolmači zakon tako, da morajo posamezne fakultete ob pripravi letnih finančnih planov predvideti ta strošek ter ga posredovati pristojnemu ministrstvu, kar pa po njihovi evidenci še nobena fakulteta ni storila. O tem smo posredovali poziv gluhim študentom preko tolmačev, da naj v referate fakultet naslovijo vlogo za dodelitev tolmača, a žal nimamo povratnih informacij v kolikšni meri so gluhi študentje sledili našemu pozivu. Organizirali smo zelo odmevno okroglo mizo z naslovom Prikrita diskriminacija gluhih študentk in študentov na slovenskih univerzah z udeležbo predstavnic MVZT in MDDSZ ter posameznih fakultet in rezultat naše vztrajnosti je dopis MVZT, naslovljen na vse fakultete in koncesionarje, da morajo gluhim študentom in študentkam zagotoviti pravico do tolmača ter kriti stroške.

O različni pravni praksi pri uresničevanju Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika smo že od leta 2006 opozarjali tako ministrstvo za pravosodje, kakor tudi sodni svet. Končno smo maja letos prejeli mnenje Vrhovnega sodišča RS, katerega smo posredovali vsem tolmačem, kakor tudi ZDGNS in društvom gluhih in naglušnih, z namenom, da o tem seznanijo svoje članstvo. Iz mnenja Vrhovnega sodišča RS je razbrati, da imajo gluhe osebe pravico do tolmača v vseh postopkih, ki tečejo pred sodiščem, upošteva načelo nediskriminacije. Ker smo v našem pisanju opozorili tudi na različno odmero nagrade tolmačem, je Vrhovno sodišče RS v svojem mnenju zapisalo, da so tudi ad hoc tolmači upravičeni do odmere nagrade v skladu s Pravilnikom o sodnih tolmačih ter da sodišča na Tarifo za tolmače slovenskega znakovnega jezika niso vezana. Ne glede na takšno mnenje vrhovnega sodišča pa se žal še vedno pojavljajo primeri, kjer sodišča ad hoc tolmačem odmerijo nagrado na podlagi Tarife za tolmače slovenskega znakovnega jezika. Glede na, po našem mnenju napačnega razumevanja mnenja vrhovnega sodišča, bomo le to ponovno zaprosili za nedvoumno mnenje glede odmere nagrade za ad hoc tolmače. Kljub ponovnemu zaprosilu glede odmere nagrade za ad hoc tolmače, pojasnila s strani Vrhovnega sodišča nismo prejeli.

Zavodu Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik je s strani MDDSZ zaupana nova, dodatna naloga in sicer izvajanje eksperimentalnega projekta Klicni center za osebe z okvaro sluha. Namen klicnega centra je omogočiti osebam z okvaro sluha pridobivanje informacij v njim prilagojeni tehniki s področja državnih organov, organov lokalne samouprave, izvajalcev javnih pooblastil in izvajalcev javnih služb, storitev javnega značaja in storitev Halo- uprave. Klicni center deluje 24 ur na dan vse dni v letu. Storitve izvajajo tolmači slovenskega znakovnega jezika. V ta namen smo izdelali celotno tehnično rešitev, funkcionalno specifikacijo za izdelavo in vzdrževanje spletnega mesta. Klicni center je pričel z delom 21. septembra 2009.

LISTA TOLMAČEV

Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik vodi listo tolmačev, ki je javno dostopna. Iz tega razloga smo v letu 2005 pripravili lastno spletno stran, na kateri so objavljeni osnovni podatki o združenju, lista tolmačev, napotki gluhim osebam, kako do pravice do tolmača ter javnim institucijam o zagotavljanju tolmačev v različnih postopkih ter druge aktivnosti združenja. Ker so v večini primerov gluhe osebe sami naročniki tolmača (to delo so po njihovem pripovedovanju nekatera društva gluhih in naglušnih opustila iz nam neznanega razloga), je na spletni strani odprta možnost naročanja tolmača preko za to predpisanega obrazca, kar omogoča večjo dostop-

pnost tolmačev. Odziv s strani uporabnikov je dober, saj se število gluhih oseb, ki uporabljajo to storitev povečuje. Ker pa je za zagotavljanja pokrivanja potreb po tolmačih na ozemlju celotne države potrebno izpolniti določene predpogoje, v nadaljevanju posredujemo poročilo o dinamiki usposabljanja bodočih tolmačev.

IZVAJANJE TEČAJEV SLOVENSKEGA ZNAKOVNEGA JEZIKA

Predpogoj za vključitev v pripravljani program za pridobitev certifikata je znanje znakovnega jezika. Zato tudi izvajamo začetne in nadaljevalne tečaje znakovnega jezika. V prvi polovici leta smo izvedli začetni tečaj, katere vodi gluha oseba. Tečaja so se udeležile 4 osebe.

DINAMIKA PRIDOBIVANJA CERTIFIKATA

Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik je vpisan v register izvajalcev postopkov za preverjanje znanj in spretnosti, ki ga vodi ministrstvo, pristojno za invalidsko varstvo. V polletju 2011 smo imeli razpisana dva roka za preverjanje znanja in spretnosti za pridobitev certifikata, ki so objavljeni na spletni strani www.ric.si in sicer 15. 03. 2011 in 24. 05. 2011. V prvem roku so se prijavile 3 kandidatke, od katerih sta dve kandidatki bili uspešni. V drugem roku se je prijavila 1 kandidatka, ki je bila neuspešna. V register tolmačev, ki ga vodi MDDSZ, je do 30. 06. 2011 vpisano 44 tolmačev.

TOLMAČI/TOLMAČICE SZJ S CERTIFIKATOM PO REGIJAH

OBMOČJE	ŠTEVILO TOLMAČEV/TOLMAČIC
Ljubljana z okolico	21
Posavje, Celjsko, Velenjsko in Koroško območje	5
Severna Primorska in Koper	5
Dolenjska	4
Gorenjska	4
Štajerska	4
Prekmurje	1
SKUPAJ	44

PRIPRAVLJANI PROGRAM USPOSABLJANJA ZA PRIDOBITEV CERTIFIKATA

Združenje je edino v Sloveniji, ki izvaja pripravljani program za pridobitev certifikata. Program traja 9 mesecev ob vikendih. Program je samoplačniški. V šolskem letu 2010/2011 je program končalo 8 udeležencev od 11 vpisanih.

STROKOVNA IN ADMINISTRATIVNA OPRAVILA SVETA ZA SLOVENSKE ZNAKOVNI JEZIK

Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik opravlja strokovna in administrativna dela za svet za slovenski znakovni jezik. Naloge Sveta za slovenski znakovni jezik so opredeljene v 24. členu Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika.

V prvi polovici leta 2011 je imel svet za SZJ eno redno sejo in eno izredno sejo, na kateri se je seznanil oziroma sklepal o naslednji problematiki:

- sprejel je poročilo o uresničevanju Zakona o uporabi slo-

venskega znakovnega jezika za obdobje od 01. 01. do 31. 12. 2010;

- sprejel je poročilo o delu Sveta za slovenski znakovni jezik v letu 2010;
- se seznanil s problematiko tolmačenja na sodiščih;
- ocenil delo združenja kot zelo uspešno.

Na izredni seji sveta smo prisostvovali predstavitvi predloga Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami s strani Ministrstva za šolstvo in šport, na kateri smo opozorili na neskladnost predloga zakona z veljavnim ZUSJ.

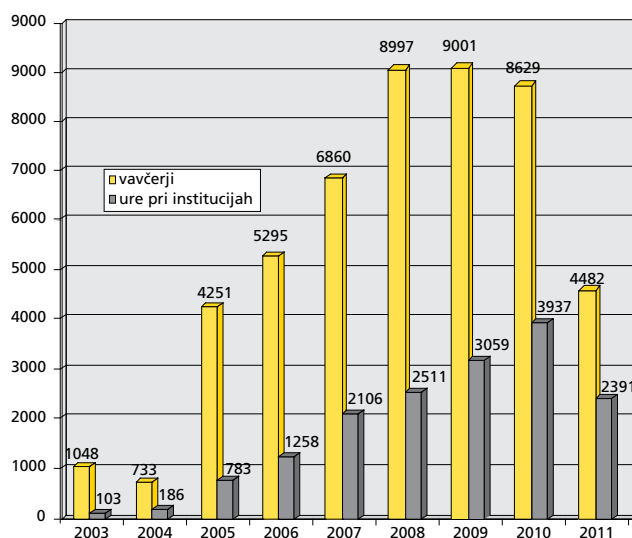
EVIDENCA GLUHIH OSEB, KI JIM JE BILA IZDANA ODLOČBA PO ZAKONU

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika nalaga centrom za socialno delo vodenje evidence gluhih oseb, katerim so bile izdane odločbe po zakonu. Ker centri za socialno delo vodijo tovrstne evidence le za svojo rabo, je Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik vzpostavilo centralno evidenco vseh izdanih odločb za območje celotne države, saj ocenjujemo, da je skupno število upravičencev eden izmed pomembnih podatkov. Iz naše evidence je razvidno, da je do 30. 06. 2011 prejelo odločbo o pravici gluhih oseb do uporabe znakovnega jezika skupno 885 upravičencev, ki so po posameznih območjih razdeljeni kot sledi iz tablele:

OBMOČJE	ŠTEVILO GLUHIH OSEB
DOLENJSKA	41
GORENJSKA	104
LJUBLJANA Z OKOLICO	307
POSAVJE, CELJE, VELENJE, KOROŠKA	149
PREKMURJE	31
SEVERNA PRIMORSKA IN KOPER	114
ŠTAJERSKA	139
SKUPAJ	885

Status dijaka ali študenta ima 49 oseb.

EVIDENCA OPRAVLJENIH UR TOLMAČENJA

Primerjava let 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010 in prva polovica leta 2011

Iz evidence storitev je razvidno, da se potreba po tolmačih med gluhih upravičenci povečuje. Tako je bilo do 30. 06. 2011 opravljenih 4.482 ur, plačanih z vavčerjem, stroške katerih krije MDDSZ in 2.391 ur, katerih plačniki so različne institucije, skupaj 6.873 ur, kar predstavlja 55% celotnega tolmačenja v letu 2009.

UGOVOR V ZVEZI S KAKOVOSTJO IZVAJANJA STORITVE TOLMAČENJA

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika kot javno pooblastilo določa tudi reševanje ugovorov v zvezi s kakovostjo tolmačenja. Dne 23. 05. 2007 smo prejeli soglasje ministrice, pristojne za invalidsko varstvo na pravilnik o disciplinski odgovornosti tolmača. V pravilniku je določeno, da pravilnik stopi v veljavo 15 dan po objavi na spletni strani združenja. V prvi polovici leta 2011 nismo prejeli nobene prijave.

RAZVOJ SLOVENSKEGA ZNAKOVNEGA JEZIKA

Med naloge Združenja, ki niso določene kot javno pooblastilo, je tudi razvoj znakovnega jezika, za kar pa združenje ne prejema sredstev. Združenje je za leto 2007 pripravilo posebni socialni program s to vsebino ter ga posredovalo ZDGNS z namenom, da ta program posreduje FIHO za pridobitev sredstev FIHA. Marca 2007 smo bili s strani ZDGNS povabljeni na sestanek o razvoju znakovnega jezika, na katerem so nas seznanili, da bo ta program izvajala ZDGNS, ki je v ta namen tudi dobila odobrena sredstva FIHO ter da naš program sploh niso posredovali financirju.

Delovanje Združenja na področju razvoja slovenskega znakovnega jezika je usmerjeno v sistemsko rešitev področja, saj ocenjujemo, da bo napredek dosežen le, če bo skrb za razvoj slovenskega znakovnega jezika postala državna skrb. S tem namenom smo pripravili dopolnila k predlogu Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko, ki jo je pripravljalo Ministrstvo za kulturo. Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko je bila sprejeta v Državnem zboru RS konec junija 2007 in objavljena v uradnem listu. Ob pregledu resolucije smo z veseljem ugotovili, da so bila vsa naša dopolnila sprejeta ter da je slovenski znakovni jezik priznan kot del jezikovne politike. Dokument predstavlja dobro osnovo za nadaljnje pogovore s pristojnimi organi.

Nadalje smo aktivno sodelovali pri pripravi Akcijskega programa za invalide 2007 – 2013, ki med ukrepe navaja dosledno uporabo slovenskega znakovnega jezika pri dnevnoinformativnih, znanstvenih in drugih izobraževalnih televizijskih oddajah, vzpostavitev relejnih centrov, ki skrbijo za posredovanje informacij med gluhih in drugimi osebami, spodbujanje učenja znakovnega jezika kot drugega jezika ter spodbujanje dvojezičnega izobraževanja gluhih. Med nosilce izvajanja posameznih ukrepov je navedeno tudi združenje.

O pomenu standardizacije slovenskega znakovnega jezika je tekla beseda na predzadnjem posvetu, na to temo pa smo tudi objavili članek v glasilu Slovenskega inštituta ta standardizacijo.

Po naročilu Ministrstva za kulturo smo izdali brošuro Stanje slovenskega znakovnega jezika, v kateri smo orisali sedanji položaj slovenskega znakovnega jezika pri nas ter nakazali nekatere možne rešitve.

Že vrsto let opozarjamo, da slovenski znakovni jezik ne sledi slovenskemu govornemu jeziku, delo tolmačev pa je vsak dan bolj zahtevno in posega na različna področja dela in življenja, se je skupina tolmačev in tolmačic, ki sodelujejo pri tolmačenju TV dnevnika in novinarskih konferenc Vlade RS odločila izdati slovar pod delovnim naslovom »politični žargon«. V skupini je delovalo 7 tolmačic in tolmač, ki so sestavili slovar, poiskali pomen ter se dogovorili za krettno. Omejnjeni slovar je objavljen na naši spletni strani.

OSTALE AKTIVNOSTI

- pripravili smo gradivo za sejo sveta zavoda in sejo sveta za slovenski znakovni jezik;
- delovanje klicnega centra za osebe z okvaro sluha smo predstavili skupini študentk in študentov s Pedagoške fakultete;
- delovanje klicnega centra smo predstavili tudi kandidatom Policijske akademije ter se dogovorili za trajnejše sodelovanje;
- udeležili smo se seminarja v Fiesi v organizaciji ZDGNS,
- izvedli in zaključili smo začetni tečaj znakovnega jezika, katerih so se skupno udeležile 4 osebe;
- izvedli smo dva postopka certificiranja, prijavljeni so bili 4 kandidati, od katerih sta 2 osebi bili uspešni;
- za tolmače smo izvedli praktični seminar z naslovom Razumevanje gluhih, Elementi SZJ, Koraki 5,4,3,2,1;
- na našo pobudo smo v sodelovanju z Zavodom za gluhe in naglušne Ljubljana in ZDGNS posredovali predlog amandmajev na predlagani ZUOPP;
- potekala je seja strokovnega sveta, ki je obravnaval predlog dopolnitev kataloga standardov znanj in spretnosti za poklic tolmač/tolmačica SZJ in predlog novega kataloga asistent za komunikacijo. Oba predloga sta posredovana CPI v nadaljnji postopek.

Ocenjujemo, da je bilo delo združenja v prvem polletju 2011 uspešno, saj je čutili večjo osveščenost slišče javnosti pri zagotavljanju pravice gluhih oseb do tolmača, ki se kažejo v pozitivnih odzivih, vsekakor pa je veliko zadovoljstvo uporabnikov z delovanjem klicnega centra, ki jim omogoča bolj kvalitetno in samostojnejše življenje. Kljub aktivnosti pa ostajajo nekatera vprašanja, pomembna za izvajanje zakona, odprta in katera bomo poskušali dogovorno reševati s pristojnimi.

Klicni center za osebe z okvaro sluha

Jasmina BAUMAN

Septembra 2009 smo uspešno pričeli z delovanjem klicnega centra za osebe z okvaro sluha, za katerega smo v celoti sami izdelali računalniško aplikacijo za spremljanje dela klicnega centra in upravljanje z zahtevki.

Kot osnovni namen klicnega centra je zapisano pridobivanje informacij za potrebe uporabnikov s področja t.im. javnih institucij. Vendar pa je namen presežen, saj se uporabniki obračajo na klicni center tudi v primeru iskanja zaposlitve, tolmačenja prejetih sklepov, odločb iz različnih institucij, saj zapisane besede ne razumejo, kakor tudi ne njihovega pomena, pomagamo jim pri sestavi krajših dopisov, zaradi očitne finančne stiske nemalokrat urejamo obročno odplačevanje dolgov in se z upniki dogovarjamo za odlog plačila v izogib izvršbam, rešujemo različne reklamacije, na njim prilagojen način jim posredujemo informacije o pravicah iz dela, uveljavljanju pravic za čas brezposelnosti, uveljavljanju pravic s področja pokojninsko-invalidske zakonodaje, uveljavljanju denarnih prejemkov preko centrov za socialno delo, urejanje pomoči preko Karitasa ipd.

EVIDENCA DOGODKOV za obdobje od 01. 01. 2011 do 30. 06. 2011

Skupno število zahtevkov v obdobju: **1.958 zahtevkov.**

Število zahtevkov v obdobju po kanalih sprejema:

SMS	996
Video klic Internet	410
Spletni pogovor	412
E-pošta	131
Video klic UMTS	9
Telefaks	0
SKUPAJ	1.958

Število zahtevkov v obdobju po temah:

Javna uprava	367
Zdravstvo	506
Drugo	544
Socialno varstvo	199
Zaposlovanje	18
Šolstvo	81
Kultura	39
Šport	77
MDDSZ	22
ZPIZ	8
Ni izbrano	16
Sodstvo	17
Društva gluhih in naglušnih	8
Policija	11
ZDGNS	11
Visoko šolstvo	15
ZZTSZJ	19
SKUPAJ	1.958

Število zahtevkov v obdobju po kanalih sprejema in povprečnem času reševanja:

Kanal sprejema	Povprečje
E-pošta	41:06
Telefaks	Ni prejetih klicev
Video klic Internet	25:39
SMS	33:02
Spletni pogovor	18:22
Video klic UMTS	17:17
Skupno	28:52

Število registriranih uporabnikov na dan 30. junij 2011: **352 uporabnikov.**

Iz prakse za prakso

Darja Fišer

PLAČILO STROŠKOV TOLMAČENJA PRI RAZLIČNIH ZDRAVNIŠKIH PREGLEDIH

V zadnjem času se je pojavilo kar nekaj vprašanj, kdo je plačnik stroškov tolmačenja zdravniškega pregleda za potrebe opravljanja vozniškega izpita, za potrebe delodajalca, sprejem v službo...

V primeru vozniškega izpita storitev tolmačenja krije z vavčerjem, kajti vozniški izpit je osebna odločitev gluhe osebe, zdravniški pregled je samoplačniški, tudi v primeru, če se tak zdravniški pregled opravi v zdravstvenem domu ali pri zdravniku koncesionarju.

V primeru, da stroške zdravniškega pregleda plača delodajalec, pa bi le ta praviloma moral kriti tudi stroške tolmačenja. Če tega dogovora ni, se storitev tolmačenja plača z vavčerjem.

NAROČANJE TOLMAČENJA

V izogib podvajanja sprejetega naročanja tolmačenja v primeru, če naročilo tolmačenja poteka preko Klicnega centra za osebe z okvaro sluha, prevzem tolmačenja pošljete tolmači v klicni center in **ne direktno** gluhi osebi, ki tolmača potrebuje. SMS posreduje te v klicni center le v primeru, da tolmačenje lahko prevzamete.

DEŽURNI TELEFON

S 1. novembrom 2011 uvajamo novost v Klicnem centru za osebe z okvaro sluha – **možnost naročanja tolmačev**. S tem sledimo željam naših uporabnikov, ki so izrazili željo, da preko klicnega centra lahko naročijo tudi tolmača. Naročanje tolmača preko klicnega centra je možno le za **registrirane uporabnike**. Vsi dosedanji načini naročanja tolmačev preko SMS sporočila na mobilni številki združenja (031 354 600, 031 752 554) in spletnega obrazca ostanejo še naprej v veljavi.

Ker klicni center za osebe z okvaro sluha deluje 24 ur na dan vse dni v letu, ni potrebe po **dežurnem telefonu (041 789 555)** in ga s **1. novembrom 2011 ukinjamo**.

SODNA PRAKSA ZA TOLMAČE SLOVENSKEGA ZNAKOVNEGA JEZIKA

Sprejet je bil Pravilnik o sodnih tolmačih, ki v 49. členu določa višino nagrade ter 51. člen, točka 4, ki določa, da se tolmaču nagrada izplača, neposredno na njegov račun. Svetujemo, da ob prigrisatvi stroškov navedete svoj osebni račun in ne račun s.p., če ga imate.

Ministrstvo za pravosodje je Evidenčnemu oddelku poslalo informacijo o različni sodni praksi pri uresničevanju Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika v sodnih (predvsem zapuščinskih) postopkih, ko gre za pravico gluhe osebe do sodnega tolmača za znakovni jezik.

Evidenčni oddelek je Ministrstvu za pravosodje poslal naslednje mnenje: „Pritrditi je treba oceni, da je nedopustna

neenotna sodna praksa v zvezi s priznavanjem pravice do tolmača za znakovni jezik, ki jo dokazujejo že dopisu priložene odločbe in korespondenca. Iz načela nediskriminacije izhaja ne le zahteva po formalnem, ampak tudi zahteva po vsebinskem enakem obravnavanju. Določbi prvega in tretjega odstavka 12. člena Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika (Ur. l. RS, št. 96/02; ZUSZJ) je zato treba dosledno spoštovati. Pri tem velja opozoriti, da so sodišča zavezana tudi k spoštovanju postopkovnih pravil, ki zahtevajo, da je sodni tolmač izbran v skladu s postopkom, ki velja za vse sodne tolmače in izvedence. Ker je tolmač vrsta izvedenca, ki pomaga pri komunikaciji med sodiščem in strankami ter drugimi udeleženci v postopku oziroma omogoča, da postopek teče v uradnem jeziku, je razumljivo, da se določbe o izvedencih smiselno uporabljajo tudi za tolmače. Med drugim gre tudi za določbe o določitvi in o pravici do povračila stroškov in do nagrade (prim. Zobec, J., *Pravdni postopek, Zakon s komentarjem*, 2. knjiga, GV Založba, Ljubljana, 2006, str. 507). **Povedano drugače, sodišče mora upoštevati pravico gluhe osebe do sodnega tolmača za znakovni jezik ter določiti takega tolmača s sklepom vsakič, ko se pokaže potreba po pomoči pri komunikaciji s strankami.**

V vseh (civilnih) zadevah mora zato sodnik preložiti narok v primeru, če ga stranka ni opozorila na svojo potrebo po tolmaču z dopisom in ji sodišče do naroka še ni postavilo sodnega tolmača iz seznama zapriseženih sodnih tolmačev. Vendar pa je sodišče dolžno s sklepom tolmača postaviti takoj, če je stranka na narok že prišla z ustreznim tolmačem. Pri tem se mora zastopati stališče, da v primerih ad hoc tolmačenja, sodišče s sklepom, samo za potrebe predmetnega postopka, lahko imenuje tudi tolmača, ki sicer ni na seznamu sodno zapriseženih tolmačev.

S sklepom določen ad hoc tolmač za opravljeno delo pridobi pravico do nagrade in povračila stroškov. Upoštevajte drugi odstavek 15. člena Pravilnika o povrnitvi stroškov v kazenskem postopku (Ur. l. RS, št. 61/97 s spremembami) in drugi odstavek 15. člena Pravilnika o povrnitvi stroškov v pravdnem postopku (Ur. l. RS, št. 15/03) ima ad hoc zapriseženi tolmač glede odmere in izplačila nagrade za svoje delo enak položaj sodnemu tolmaču. Odmerna nagrade za delo sodnega in ad hoc tolmača je tako določena s posebnim Pravilnikom (Pravilnikom o sodnih tolmačih, Ur. l. RS, št. 49/2002 s spremembami), v skladu s katerim so sodišča dolžna odmeriti nagrado in povrniti stroške tolmačem za njihovo delo. Na Tarifo za tolmače slovenskega znakovnega jezika (Ur. l. RS, št. 21/2004) sodišča niso vezana.

Upoštevajte prvi in tretji odstavek 12. člena ZUSZJ, z imenovanjem sodnega ali ad hoc tolmača za sodišče hkrati nastane tudi obveznost plačila za opravljeno delo tolmaču za znakovni jezik.“

PONOVNE TEŽAVE S SPECIFIKACIJAMI V ZDRAVSTVU

V zadnjem času spet beležimo težave glede podpisovanja specifikacij za storitve tolmačenja pri zdravstvenih pregledih. O problemu smo seznanili tako Ministrstvo za zdravje, kakor ZZS. S strani ZZS-ja smo prejeli okrožnico glede plačevanja stroškov tolmačenja, katero so posredovali vsem izvajalcem zdravstvenih storitev že aprila 2010 ter celo vzorec računa, ki ga izvajalci zdravstvenih storitev izstavijo zavarovalnici za refundacijo stroškov tolmačenja. Okrožnico smo posredovali vsem tolmačem/tolmačicam v izogib eventualnim zapletom.

Teze o slovenskem znakovnem jeziku

mag. Dušan DVORŠČAK, prof.

Uvod

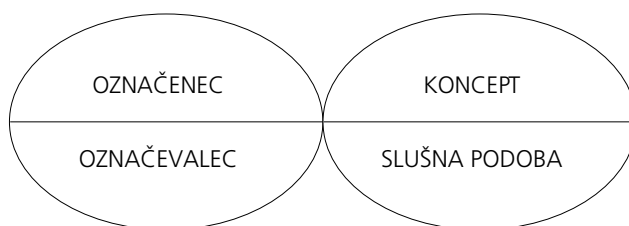
Članek, ki je pred vami, je povzetek daljšega članka z naslovom Slovenski znakovni jezik v luči de Saussurjevega pojmovanja jezika, objavljenega v reviji Defektologica Slovenica (vol.18 – No. 2, september 2010). V njem smo v prvi vrsti poskušali odgovoriti na vprašanje, kaj je slovenski znakovni jezik (v nadaljevanju SZJ) oz. s provokativnim vprašanjem, ki ga lahko večkrat slišimo, ali je SZJ sploh jezik. Odgovora smo se lotili sistematično in skozi Saussurjev strukturalistični sistem. V članku smo postavili novo in radikalno tezo, ki se glasi takole: znakovni jezik in kretnja sta dve različni stvari. S tem po našem skromnem mnenju razrešimo marsikatero zadrego, ob katero trčimo pri poglobljenem raziskovanju SZJ. Prve zadrege se lahko zavemo že, če pogledamo na razmerje med slovenskim jezikom in govorom. Vsem je jasno, da govor in slovenski jezik nista eno in isto. In natanko v tem smislu je mogoče razložiti ločnico med znakovnim jezikom in kretnjo. Z drugimi besedami bi lahko rekli, da je kretnja do znakovnega jezika to, kar je govor do slovenščine. Znotraj takšnega pogleda je teza, po kateri kretnja ni znakovni jezik, ampak samo njen del, smiselna in skozi strukturalistično paradigmo nujna, vendar ne zadostna. Za "polnost" potrebuje, kot smo dokazali, še pomen, idejo, koncept ter podobe "gibalnega orodja", s katerim je v vzajemnem odnosu. V slednjem že lahko zasledimo obris druge teze, v kateri smo zapisali, da znakovni jezik razumemo kot sistem kretenj. Le te pa kot kombinacijo pojma in vid(e)ne podobe – gibov.

Kretnja kot jezikovni znak

Da jezik ni nomenklatura ali sistem imen, ki so jih "domorodci" nekoč-nekje nalepili na predmete, je bržčas jasno mnogim. Jezik ni zgolj zaporedje etiket prilepljenih na stvari, ki jih (danes) znamo poimenovati. Vsakdo ve, da imamo za isto stvar v različnih jezikih drugačna imena. Morda je malo manj jasno, da bi lahko ta imena spreminjali po mili volji. Beseda oče bi lahko npr. bila beseda mama in obratno, ne da bi se pomen spremenil. In natanko to dokazuje, da je smisel jezika nekje drugje in nam je na nek poseben način prikrit.

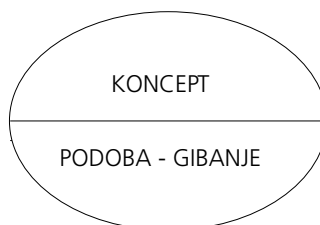
Kot je mogoče videti, poteka ta strukturni proces znotraj SZJ precej podobno. Gibanje rok, telesa in mimike lahko predstavlja jezik samo, kadar služi temu, da izrazi ideje – sicer je samo gibanje delov telesa. Ni vsako gibanje rok (obraz, telesa) znakovni jezik – vizualizirana podoba-gibanje s pomenom. Za naš primer drži sicer tudi obratno: vsak pomen nima svojega giba ali več njih. Kar pa še ne pomeni, da ne moremo ideje, ki jo želimo sporočiti, (prenesti) predstaviti na drugačen način. Na primer s črkovanjem ali pa z opisom, ni pa seveda nujno. Dejstvo je, da kjer imamo znak, imamo tudi sistem, kajti znaki imajo pomen samo, če so del sistema (znakov). Znak je po Saussurju enotnost oblike, ki označuje, in jo Saussure imenuje označevalec, ter ideje, katero poimenuje

označeno. Ti dve enoti obstajata samo kot komponenti znaka in nista ločljivi. V tem smislu postavi Saussure definicijo, ki je v znanosti odigrala pomembno vlogo: "Jezikovni znak je torej psihična entiteta z dvema stranema, ki jo lahko predstavimo s sliko."

(Saussure 1997, 80)

Za našo raziskavo smo prevedli besedi označevalec in označenec v nov besednjak. Označenec ostaja pojem, koncept, ideja, ki jo želimo izraziti, medtem, ko je označevalec v našem primeru vidna podoba gibov. Skupaj sestavljata kretnjo. Iz česar sledi naslednja slika jezikovnega znaka znotraj SZJ:

Nova izraza, pojem in podoba-gibanje (slednjega smo pobrali pri Deleuzu) oz. označenec in označevalec, imata to prednost, da kažeta na nasprotje, ki jo ločuje drug od drugega, pa tudi na nasprotje, ki jo ločuje od celote, kateri pripadata. Z drugimi besedami: kretnja je sestavljena iz podob gibanja (rok, prstov, zgornjega dela telesa, obrazne mimike) in koncepta, ki jo želi izraziti. Zgoraj smo že zapisali, da jezik v bistvenem načelu ni nomenklatura ali spisek izrazov, ki naj bi ustrezal prav tolikim stvarim. Je pa v tem poimenovanju mogoče razumeti, kako deluje posamezni znak od znotraj. Kot smo že razložili: jezikovni znak ne združuje imena in stvari, temveč koncept in podobe kretnje. Na tem mestu pa nas čaka nov obrat (in morebitno presenečenje): znakovni jezik ni nič materialnega, ni fizičen gib, temveč je psihični odtis kretnje, ki jo sestavljata vidna podoba in pomen. Da bi to razumeli, si je potrebno priklicati v spomin situacije, ko v mislih ustvarjamo dialoge v znakovnem jeziku. Takrat ne vidimo in ne ustvarjamo pravih, materializiranih kretenj, gibov rok, telesa in obraza. Ne mahamo in ne delamo pravih mimičnih gibov, ampak si jih samo predstavljamo. A vendar uporabljamo jezik. Znakovni jezik. Zaradi tega je potrebno še enkrat jasno in razločno opozoriti: znakovni jezik je sistem jezikovnih znakov, skupina povezanih kretenj, sestavljenih iz pomena in po-

dobe gibanj rok, telesa in mimike. Podobno je tudi pri govornih jezikih. Jasno je, da pomen sam za sebe nima nobenega smisla, če nima forme, oblike, ki jo poskuša priklicati v življenje. Prav tako je gibanje brez pomena, če v sebi ne nosi koncepta, ideje. Njun obstoj je očitno usojen na vzajemnost. In nobena ideja nam ne pomaga (beri ne obstaja), če nimamo orodja, da bi jo izrazili. Iz tega lahko zaključimo: ni znakovnega jezika brez kretenj, se pravi podob-gibanja in idej.

Kretnja je manifestacija znakovnega jezika

Da bi odgovorili na vprašanje postavljeno v uvodu, kaj je znakovni jezik, smo poskušali zaobiti še eno "majhno" težavo in si najprej razložili, kaj pomeni ta "znakovni" pred jezikom. Na vprašanje, kaj je jezik, Saussure odgovarja, da je sistem znakov. Iz tega lahko povlečemo sklep, da je vsak jezik znakovni jezik. Kar je po svoje res. Znak je Saussure pojmoval kot kombinacijo pojma in slušne podobe. (Saussure 1997, 81).

In naprej: kot smo že omenili zgoraj, zaradi jasnejše obravnave sami razločujemo med SZJ in kretnjo. Razlogov za to je več: najprej zaradi lažjega predstavljanja idej o znakovnem jeziku, nato iz zgodovinskih razlogov in nazadnje še, ker je kretnja po definiciji sestavljena iz gibov – katerega koli dela telesa. Rok, nog, obraza itd. Vendar, kot smo zapisali, ni vsako gibanje rok ali telesa jezik. Teza, ki jo zato že ves čas implicitno zagovarjamo, je naslednja: kretnja je aktualna manifestacija znakovnega jezika. Je njegov posamezni del, sestavljen iz pomena in podobe gibanj (rok, prstov, telesa, mimike obraza). Iz tega sledi še druga zanimiva stvar, na katero smo želeli usmeriti (našo) pozornost: to kar nekdo kaže z gibanjem rok, telesa in mimike, ni tisto, kar prejemnik sporočila vidi. Med sporočanjem v kretnji in prejemanjem sporočila – videnjem kretnje, je kar nekaj posebnosti, na katere bi morali biti bolj pozorni in ki usodno zaznamujejo razumevanje znakovnega jezika tako na ravni učenja kot na strokovno-raziskovalnem področju.

Čeprav na tem mestu ne želimo odpirati vseh mogočih vprašanj okoli tovrstnih zanimivosti, moramo vseeno nazorno pokazati in poudariti razliko med znakovnim jezikom in kretnjo. Namreč, vse situacije, o katerih smo zgoraj pisali, v ničemer ne zmanjšujejo prave vrednosti znakovnega jezika. Znakovni jezik je kljub vsem gibom in obratom rok ostal nespremenjen. Vsi uporabniki SZJ razumejo, kaj je kdo želel sporočiti. Medtem ko je na ravni procesa kretanja prišlo do omembe vrednih razlik. Med videnim in izraženim je razlika.

Z drugimi besedami: z razločitvijo med znakovnim jezikom ter kretnjo naredimo predvsem učinkovito ločnico med lingvističnim sistemom (znakovnim jezikom) in njegovo aktualno uprizoritvijo (kretnjo). Znakovni jezik je jezikovni sistem oblik, norm in pravil, medtem ko je kretnja dejansko podoba-gibanja rok, telesa in obrazne mimike. Znakovni jezik je tisto, kar mora posameznik (uporabnik SZJ) ponotranjiti pri učenju jezika, je vsota pravil (npr. Gluhe) skupnosti in je institucija skupnosti (npr. uporabnikov SZJ). Kretnja pa je vsakokratna individualna kombinacija teh pravil v empiričnem dejanju kretanja. Pri kretnji posameznik izbira in kombinira med elementi jezikoslovnega sistema, kar ima za posledico konkretno kinetično in psihološko realizacijo v obliki giba in pomena.

S tem napravimo odmik od pogostega pojmovanja kretnje v našem prostoru, kjer kretnjo pogosto enačijo z znakovnim jezikom. Poglejmo si, na kratko, na kakšen način se tvorijo gibi, ki so potrebni za kretnjo: premikanje rok, prstov, zgor-

njega dela telesa in mimika obraza so osnovna "orodja", ki sestavljajo kretnjo. Več kot očitno je, da so vsi ti telesni deli prav tako zunaj znakovnega jezika. Ne glede na kakšen način jih nekdo sestavlja v gibe, se pravi udejanja v vizualizirane podobe, v ničemer ne prizadeva sistema samega. Naj kreta posameznik v velikih gibih, površnih kretnjah, počasi ali hitro, znakovni jezik ostane nespremenjen. Lahko bi rekli, da vsak uporabnik SZJ doda kretnji nek svoj stil, karakteristiko, ki v ničemer ne "ogrozi" SZJ. V tem smislu se proučevanje znakovnega jezika v "ničemer" ne razlikuje od proučevanje ostalih jezikov. Prosto po Saussuru bi lahko zapisali, da tudi proučevanje polja SZJ zaobsega dva dela: prvi, bistveni, ima za predmet znakovni jezik, ki je bistveno družbeni pojav, neodvisno od posameznika in čigar proučevanje je izključno psihično. Drugo, drugotno proučevanje ima za predmet individualni del komuniciranja v znakovnem jeziku, to je kretnjo, vključno s tvorbo gibov: ta je psihofizične narave (Saussure 1997, 30). Odmik je sicer "droben", a vendar nezanemarljiv. Razlika je očitna v dejstvu, da kretnja skozi strukturalistično prizmo ni enaka znakovnemu jeziku, ampak je samo njegov del. Podobne različnih gibov tako postanejo del jezikovnega znaka.

EFSLI 2011

19. skupščina EFSLI, 16. 09. 2011

Darja FIŠER

16. 09. 2011 je v Vietri sul Mare potekala skupščina EFSLI (Evropskega foruma za tolmače znakovnega jezika – European Forum for Sign Language Interpreters). Udeležila se je tudi Slovenija kot polnopravna članica.

Vietri sul Mare ob Salerno, Italija, kraj EFSLI 2011

Skupščina je potekala po agendi, ki je podobna kot vsako leto. Preko SAF (Special Attendance Found – Fundacija EFSLI za posebno udeležbo, preko katerega se lahko udeležijo tudi države, ki niso članice, ki nimajo strukturiranega področja tolmačenja in ki se želijo udeležiti EFSLI dogodka, kljub pomanjkanju sredstev in so sofinancirani iz tega sklada) sta se letos skupščine udeležili Albanija in Srbija. Srbija je predstavila tudi lanskoletno (2010) ustanovitev srbskega združenja za tolmače srbskega znakovnega jezika.

Hrvaško združenje za tolmače hrvaškega znakovnega jezika je v obdobju težav v delovanju in se je razformiralo, ne deluje, niti nimajo urejenega financiranja. Izstopili so tudi iz EFSLI. Tudi Litvanija nima statusa polnopravne članice. Od leta 2009 članarine ne plačuje tudi Madžarsko združenje tolmačev za madžarski znakovni jezik, vendar njihovo združenje še deluje.

Na skupščini (AGM – Annual General Meeting) je sodelovalo 20 polnopravnih članic. Potrdili smo zapisnika 18. redne le-

tne skupščine in izredne skupščine. V letu 2010 je EFSLI kandidiral tudi na projekt Just a sign, vendar niso bili uspešni, vendar bodo poskusili še enkrat. Plan dela za leto 2012 je bil prvič predstavljen v pisni obliki, začel pa je veljati takoj po skupščini. Doslej plan dela ni bil uradni dokument.

Poročilo o delu v letu 2011 so podali po oddelkih, kakor je vodstvo EFSLI razdeljeno:

- Notranji oddelek – razširili so pogodbeno delo za administracijo, da se vodstvo lahko posveča strokovnim vprašanjem. Začenjajo se novi načini financiranja preko razpisov (Voice of Europe) in novi projekti, kjer bomo mi, kot partnerji, dobivali vabila k sodelovanju. Prav tako se uvaja tudi pripravništvo. V naslednjem letu bo 20. obletnica EFSLI, kjer bo predsedoval nov predsednik. Razmišljajo o zaposlitvi direktorja EFSLI za še bolj trdno in profesionalno pove-zavo.
- Finančni oddelek – delajo na ažurnosti in preglednosti informacij. Je več denarja iz razpisov, zato bo potrebno raz-misliti o plačanem finančniku.
- Članstvo – povečano je število članov. Pripravlja se doku-ment o storitvah oz. bonitetah za člane, predvsem v smeri podpore in svetovanj članom. Na vse so naslovili vabilo za več individualnega članstva. Skupaj je 216 individualnih članov EFSLI.
- Oddelek usposabljanja – izvedli so 3 izobraževanja na zahtevo (posamezno nacionalno združenje lahko povabi strokovnjake, ki v posamezni državi izvedejo izobraževanje na zahtevo ali željo članice), izvedli so 3 šole, 2. Seminar pa so organizirali v novembru 2011 za vzpostavitev standardne-

Vodstvo EFSLI na skupščini

ga izobraževalnega kurikuluma. Izvedli so tudi seminar za učitelje znakovnih jezikov.

- Publiciteta in promocija – delajo na povečani prepoznavnosti EFSLI, v smeri razvoja informativnega materiala, obveščajo vlagatelje o delu in aktivnostih EFSLI, pripravljajo povzetke po konferencah.
- Mednarodno – trenutno vzpostavljajo sodelovanje z EDbU (gluhoslepimi), pripravljajo nova pravila, temelječa na polnopravnem članstvu, skrbijo za čim širše mednarodno sodelovanje in vzpostavljajo projekt za zbiranje dobre prakse na različnih področjih dela. Dobili smo poziv za včlanitev v EULITA (evropska agencija sodnih tolmačev). Pogoji za članstvo je, da ima nacionalno združenje registrirane tolmače.

Poročilo Fundacije za posebno udeležbo (SAF) za preteklo leto je vsebovalo podatke, da je za sofinanciranje v okviru SAF zaprosilo 9 članov, od tega 4 novi. Letos je tako podporo dobilo 7 članov iz Albanije, Litvanije, Srbije in Poljske.

Leta 2009 je bila v Talinu ustanovljena Fundacija za raziskovanje (Research Found). Letos so tako podali prvo poročilo. Fundacija podpira ljudi, ki raziskujejo na področju tolmačenja in nimajo finančne podpore. Vzpostavili so e-sistem. Doslej je bil uspešen 1 prosilec (dobiti je treba več kot 20 točk). Ta prosilec je dobil 1.045,00 €. V letu 2012 nameravajo pridobiti več sredstev za delovanje te fundacije.

V okviru finančnega poročila je bila prikazana ugodna situacija, predvsem po zaslugi uspešnih prijav na razpise (v letu 2011 84.000,00 €, vključno s sredstvi iz razpisov). Veliko denarja bo porabljeno za konference in izobraževalne seminarje. V letu 2012 nameravajo slediti trendu možnosti na razpisih. Skupen plan znaša 128.870,00 €.

Na skupščini so bili sprejeti tudi predlogi:

- Predlog novih pravil, kar predstavlja prioriteta področja, kjer se bodo začela postavljati skupna pravila na evropskem nivoju na različnih področjih dela: tolmačenje na daljavo, tolmačenje v mentalnem zdravju, tolmačenje v tretjem jeziku, tolmačenje v timu z gluhihimi tolmači, tolmačenje v izobraževanju, sodstvu, timsko tolmačenje. Pozvani smo bili, da pošljemo vsa pravila, ki jih že imamo oblikovana, v pomoč pri pripravi enotnih pravil.
- Predlog ustanovitve strokovnega sveta, ki bo deloval na prostovoljni bazi. Njegov namen bo dajanje nasvetov, mnenj. Sodelovanje bo potekalo preko sodobnih tehnologij.
- Članarina: individualna članarina se dvigne. Ostaja odprta možnost, kdor ne zmore plačevanja članarine, lahko vloži predlog za znižano plačilo individualne članarine. Članarina polnopravnim članicam ostaja nespremenjena. Delovna skupina bo na tem področju še delala.

V zadnjem delu skupščine je bila predstavitev AICC - mednarodnega združenja konferenčnih tolmačev (Association Internationale des Interpretes de Conference), s sedežem v Ženevi in je edina tovrstna organizacija. Ima več kot 2800 članov iz 91 držav, ustanovljena je bila leta 1953. Zastopani so vsi jeziki, znakovni jezik se šele začne uveljavljati, veliko je treba še narediti na tem področju. Naloge AICC: priznanje poklica, delovni pogoji, tehnične in zdravstvene zahteve, usposabljanje, raziskave, statistika, zavarovanje, kolektivni dogovori z mednarodnimi ustanovami (EU, NATO, ZN, Svet Evrope, Interpol). Vrednote: zaupnost, lingvistične sposobnosti, medkulturna komunikacija, dolgoletne izkušnje, profesionalizem. Skrbijo tudi za strogo spremljanje kakovosti članov. Od leta 2009 se

EFSLI trudi tudi za priznanje znakovnega jezika v okviru AICC. www.aicc.net

Spletna stran EFSLI je ažurna in posodobljena. Na spletni strani je tudi prostor za NASLI (nacionalno organizacijo, kar pomeni, da ima tudi Slovenija svoj del spletne strani). Vzpostavljen je tudi forum. Prav tako so tekoče objavljene tudi novice. www.efsl.org

EFSLI usposabljanja so bila v letu 2011 zelo uspešna. Na Slovaškem so organizirali uspešen seminar, na Danskem pa so izvedli v juniju pilotski seminar na zahtevo, kar pomeni, da nacionalna organizacija izrazi željo in potrebo po določeni temi, ki jo EFSLI pokriva in pridejo izvesti seminar v posamezno državo. V novembru 2011 se je začel TRAFUT projekt v Ljubljani, kar pomeni, da je po direktivi EU potrebno narediti več za tolmačenje v kriminalnih procesih. Ta projekt je namenjen sodnikom, odvetnikom, prevajalcem. Potekal bo dlje časa v različnih terminih in na različnih lokacijah po Evropi.

Naslednji organizator skupščine in konference je Avstrija. Dogodek bo potekal na Dunaju od 14. do 16. 09. 2011.

Posvet »Tolmačenje osebam z gluhoslepoto - ovire in dileme«

Ljubljana, 13. 12. 2011

Prispevke posveta povzela Darja FIŠER

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika določa, da je tolmač za znakovni jezik oseba, ki gluhim osebam tolmači slovenski govorni jezik v znakovni jezik in sliščim osebam tolmači znakovni jezik v slovenski govorni jezik. Tako določeni vlogi tolmača za znakovni jezik sledi pripravljalni program usposabljanja tolmačev za znakovni jezik in temu primeren postopek preverjanja znanja in spretnosti.

Dosedanji način usposabljanja tolmačev za znakovni jezik zadovoljuje potrebe po tolmačenju gluhim osebam. Ker pa v zadnjem obdobju zaznavamo vse večje povpraševanje po tolmačenju osebam z gluhoslepoto, se nam porajajo nekatera vprašanja: ali smo tolmači znakovnega jezika usposobljeni tolmačiti osebam z gluhoslepoto; ali potrebujemo dodatna znanja; kateri so načini sporazumevanja z osebami z gluhoslepoto; kako je urejena pravica do tolmača oseb z gluhoslepoto v slovenski zakonodaji; opredelitev oseb z gluhoslepoto v slovenski zakonodaji; kakšno je stališče stroke do populacije in katere smernice so začrtane v naši zakonodaji.

Posvet je potekal **v torek, 13. decembra 2011 s pričetkom ob 10. uri v sejni dvorani** (IV.nadstropje) **Univerzitetnega rehabilitacijskega inštituta RS – SOČA, Linhartova 51, Ljubljana.**

Na posvet so bili vabljeni predsedniki in tajniki društev, katerih člani so osebe z gluhoslepoto, člani Sveta Vlade RS za slovenski znakovni jezik, strokovni delavci s področja usposabljanja in izobraževanja oseb z gluhoslepoto, tolmači znakovnega jezika, uporabniki ter širša javnost, z namenom osveščanja in promocije oseb z gluhoslepoto ter povečanja možnosti socialnega vključevanja.

Pozdravni nagovor Dragica Bac, generalna direktorica Direktorata za invalide, MDDSZ.

V uvodu se je direktorica Dragica Bac zahvalila Zavodu Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik in neutrudni direktorici za tradicionalnost posveta ter za vabilo. Bila je mnenja, da tema posveta ni bila slučajna, saj je pri nas redka, zapostavljena. O osebah z gluhoslepoto govorimo šele od leta 2005, ko je bilo ustanovljeno društvo Dlan. Pred tem so osebe z gluhoslepoto prištevali med gluhe ali med slepe, čeprav je njihov položaj čisto specifičen, z njimi so povezane drugačne težave kot jih imajo le gluhi ali le slepi. Društvo Dlan je pridobilo status invalidske organizacije in glasno opozarjajo na svoje specifične težave, saj natanko vedo, kakšno pomoč potrebujejo. Smo na začetku poti in je potrebno še veliko narediti. Osebe z gluhoslepoto so heterogena skupina, ki morajo biti deležni pomoči in v celoti morajo biti upoštevane potrebe, poskrbeti je potrebno za celostno obravnavo. Strinjali smo se, da, če znamo komunicirati, se počutimo varni.

Osebe z gluhoslepoto in načini sporazumevanja, Simona Gerenčer Pegan, tolmačica slovenskega znakovnega jezika in avtorica knjige Osebe z gluhoslepoto in načini sporazumevanja

Avtorica gluhoslepoto razume iz večih vidikov (medicinskega, ki se mu sicer radi upiramo, funkcionalnega, ki deli osebe z gluhoslepoto na štiri skupine). Potrebno je pogledati s perspektive oseb z gluhoslepoto, ne več na nezmožnost posameznika. Zato je potrebno na gluhoslepoto pogledati ne le v najožjem segmentu. Uradno poimenovanje je osebe z gluhoslepoto, čeprav je več poimenovanj, različno napisanih; zanimivo, če se pišeta okvari narazen, se okvare seštevajo. Gluho-slepota pa je edinstvena okvara, ki se ne seštevata. Ti ljudje so LJUDJE, posamezniki, s svojimi navadami, običaji, pravicami, dolžnostmi in nalogami, šele potem pogledamo okoliščino, s katero živijo – najprej je torej potrebno govoriti o ljudeh, šele potem o okoliščinah. Vsakega posameznika je potrebno obravnavati edinstveno. Ne le gledati posameznika kot gluhoslepega, ne le sešteti okoliščine, saj so lahko še druge bolezni, diagnoze, ki jih ne vidimo in tudi ne izključujoč razmere, v katerih živijo. Prva posledica je izoliranost teh oseb (nezaposlenost, nizka izobrazba, nizki dohodki, revščina), ni podpornega okolja, lahko prihaja tudi do nasilja v okolju. Posameznika je potrebno gledati celostno in ne enodimenzionalno.

V knjigi avtorica poudarja pomen jezika, ker je jezik tako pomemben, in je dejansko tisti, ki vključuje, ki omogoča, da se iz nevidnega polja, kjer ljudje ne obstajajo, prevevajo na vidno polje, zato se danes srečujemo na posvetu. Jezik lahko premakne posameznika iz nevidnega v vidno polje. Jezik omogoča, da smo bolj človeški.

Simona Gerenčer Pegan je spregovorila o pomembnosti vzpostavljanja stika z osebo z gluhoslepoto; zelo pomembno je to na začetku, sploh če osebe z gluhoslepoto ne poznamo. V vsakem odnosu pride do polja subjektivnosti, kjer mora biti etičnost in spoštljivost, da pride do uspešnega sporazumevanja. V knjigi predstavlja 17 načinov sporazumevanja in jih analizira.

Leta 2002 je bil sprejet Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika in dolga pot je bila do njega, gluhi so dobili svoj jezik, ki ne daje pravice tudi osebam z gluhoslepoto. Leta 2010 tudi v Zakonu o izenačevanju možnosti invalidov niso vključene osebe z gluhoslepoto. Zato je nujno izoblikovati pravno pot za uresničitev, dopolniti zakonodajo.

Knjiga je v prvem natisu v celoti pošla, čaka se ponatis. Knjigo bo mogoče dobiti v Društvu Dlan.

Usposabljanje za aktivno življenje in delo gluhoslepih oseb, Matjaž Juhart, sekretar Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije in tolmač slovenskega znakovnega jezika

Matjaž Juhart je predstavil program za aktivno življenje in delo z osebami z gluhoslepoto. Izrazil je upanje, da bodo rezultati posveta videti v kratkem. Poudaril je, da je delo na tem področju dolgotrajno. V letošnjem letu Zveza obeležuje 80 letnico delovanja. Združujejo vse osebe z okvaro sluha 1567 gluhih, 3142 naglušnih, 65 gluhoslepih in 12 s polžkovim vsadkom.

Predstavil je tri temeljne akte, ki pomagajo, da se pravice oseb z gluhoslepoto uresničujejo: Akcijski plan za invalide (klicni center, tehnični pripomočki, starostniki in gluhoslepi), Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (definira tudi gluhoslepe) in Konvencija o pravicah invalidov.

Osebe z gluhoslepoto se vključujejo v društva, ki izvajajo posebni socialni program »Usposabljanje za aktivno življenje in delo gluhoslepih oseb« na državni in lokalni ravni, ki so še bolj pomembni. Sodelovali so na konferencah gluhoslepih, z Zvezo slepih so organizirali mednarodni seminar v Kranjski gori. Na državnem nivoju je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve naročnik izdelave Konvencije invalidov v znakovnem jeziku, v okviru programa so izdelali zloženke (sporazumevanje z gluhoslepim otrokom v šoli; Usherjev sindrom, orientacija in mobilnost osnovnošolskih otrok...). Zloženke se dobijo na Zvezi društev gluhih in naglušnih. Začrtali so pot in nadaljujejo, tudi v sodelovanju z Društvom Dlan. Temelji za naprej so predvsem priložnost, ki še ni zaživela – celovita rehabilitacija za razorne invalide (slepi so k temu že pristopili). Izrazil je osebno razočaranje, da v Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami ni prišla kategorija oseb z gluhoslepoto.

Iz prakse za prakso, Zlata Crljenko, sekretarka društva gluhih in naglušnih AURIS in tolmačica slovenskega znakovnega jezika

Pred 30 leti znakovni jezik ni bil priznan. V šolah je prevladovala verbotonalna metoda, gluhe se je učilo govoriti. Prvi tolmači so bili prostovoljci, otroci gluhih staršev, znakovnega jezika so jih učili gluhi posamezniki. Zlata Crljenko je predstavila osebno izkušnjo in težavo ob prvem srečanju z osebo z gluhoslepoto, ustrašila se je predvsem tega, kako lahko takšen človek komunicira, živi normalno življenje in, ko je premagala to osebno stisko, je šele lahko vzpostavila komunikacijo, praviloma z osebo z gluhoslepoto, ki je poznal znakovni jezik. V začetku je bil vmesni člen gluhi. Ugotovila je, da so osebe z gluhoslepoto, s katerimi se je srečevala, zelo izobraženi, vedoželjni, zahtevni. Ni bila le njihov tolmač, ampak tudi spremljevalec, prijatelj, sogovornik. Potekali so razgovori o različnih stvareh, za katere je mislila, da jih ne spremljajo, ne poznajo (politika). Nihče je ni učil, kako poteka tolmačenje.

Spregovorila je o načinih komunikacije. Najbolj pomembno je, da oseba z gluhoslepoto razume; nepomembno je, katero od tehnik se uporabi, da le ta oseba, ki se ji tolmači, razume. Večkrat so ji rekli, da ne govori prav, a je nadaljevala s svojo tehniko, ker jo je oseba z gluhoslepoto razumela. Poskušala je pomagati tudi tem ljudem in odpirati svet na najboljši možni način, kot je znala. Na koncu je ponovno poudarila, da je pomembno, da nas oseba z gluhoslepoto razume, ne glede na to, ali si strokovnjak ali ne. Hvaležni so za vsak trud, ki ga vložimo v komunikacijo z njimi.

Osebe z gluhoslepoto, dr. Stane Košir, predsednik Sveta Vlade RS za slovenski znakovni jezik in predavatelj na Pedagoški fakulteti v Ljubljani

Dr. Košir je predstavil nov pogled na osebe z gluhoslepoto, v luči funkcionalne definicije ter gibalne in komunikacijske oviranosti po posamezni okvari ter možnosti, ki jih imajo:

- Gibalna oviranost pri slepih (spremljevalec, pes vodnik, bela palica, elektronska palica, orientacijske oznake, prometne oznake, očala, sluh, vonj, tip)
- Komunikacijska oviranost slepih (Brajevi pripomočki, povečan tisk, povečala, zvočne knjige)
- Komunikacijska oviranost gluhih (znakovni jezik, slušni pripomočki, tekst, črkovanje, odgledovanje)

Komunikacijsko oviranost lahko premagujemo ob predpostavki dobrega znanja slovenskega besednega jezika ali dobrega znanja slovenskega znakovnega jezika. V primeru prelingvalnih, velikih izgub sluha naletimo na probleme tako v besednem kot tudi v znakovnem jeziku. Posledično ta komunikacija ne omogoča zadovoljevanja vseh potreb posameznika.

Najprej potrebujemo komunikacijski vir (besedni jezik, znakovni jezik), potem se lahko komunikacija začne, sicer tudi prilagojenih pripomočkov ni mogoče uporabljati.

Problemi jezika, tolmačev in organiziranosti so v tem, ker znakovnega jezika ne poznamo, ni ustrezno razvit za visoka pričakovanja uporabnikov. Tolmačev za osebe z gluhoslepoto ne izobražujemo, ni organizacije za komunikacijsko posredovanje osebami z gluhoslepoto. Prav tako je problem doslednosti rabe znakovnega jezika.

Dr. Stane Košir je podal predlog, ki je sporočilo posveta:

- Potrebno je začeti s pionirskim izobraževanjem tolmačev v okviru Zavoda Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik.
- Potrebno je razširiti pristojnosti Zavoda Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik na vse uporabnike znakovne komunikacije, na osebe z gluhoslepoto.
- Potrebno je poskrbeti, postaviti temelje za sistematične raziskave znakovnega jezika in njegov razvoj.

Zakonske smernice za populacijo gluhih otrok v prihodnje, dr. Bojana Globačnik, sekretarka, Urad za razvoj šolstva, Ministrstvo za šolstvo in šport

V uvodu je dr. Globačnikova povedala, da smo v naši državi skozi različna zgodovinska obdobja sledili sodobnim trendom vključevanja otrok s posebnimi potrebami.

Pomemben mejnik v slovenskem šolskem sistemu je Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju iz leta 1996, ki je prvič uvedel izraz otroci s posebnimi potrebami (children with special needs) in je v veljavi v večini evropskih držav. Zakonodajno pravno osnovo, ki je omogočila v večji meri paradigmo integracije/inkluzije vsem skupinam otrok s posebnimi potrebami smo dobili z Zakonom o usmerjanju otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v letu 2000 in ustreznimi podzakonskimi akti v letu 2003 in 2005.

Za dograjevanje in načrtovanje ukrepov na področju je potrebna evalvacija, ki zajema spremljanje prakse in ukrepov na področjih vzgoje in izobraževanja ter zdravstvene in socialne dejavnosti. Analiza vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji (Opara in sod., 2010), ki je bila pripravljena koncem leta 2010, predstavlja prvi pomembnejši poskus evalvacije tega področja v naši državi.

Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, ki bo stopil v veljavo s 1. 9. 2012 je dodana skupina otrok z avtističnimi motnjami (skupaj 9 skupin).

Pojav populacije (EU – Slovenija)

V Evropi živi skupno 800 milijonov prebivalcev, od tega v članicah Evropske skupnosti 456 milijonov. Več kot 10% prebivalcev Evropske skupnosti potrebuje prilagoditve v okolju in uporablja različne tehnične pripomočke: tri milijone prebivalcev uporablja invalidski voziček, 45 milijonov uporablja slušni aparat in druge ortopedske pripomočke. Za področje izobraževanja je pomemben podatek, da vsak tretji otrok v državah EU potrebuje določene prilagoditve za spremljanje pouka za vključevanje v širše okolje.

Tudi v Sloveniji je stanje podobno. V šolskem letu 2010/11 je štela generacija šoloobveznih otrok 162.350 učencev. Od tega jih je bilo s posebnimi potrebami v rednih šolah 7.865 učencev ali 4,8%. V zavode za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami in šole s prilagojenim programom je bilo vključenih 3.268 učencev ali 2,0 %.

Enakost v izobraževanju je definirana kot pravičnost, ki označuje, da osebnostne in socialne okoliščine ne smejo biti ovira za razvoj izobraževalnih potencialov in kot drugo, pomembna je vključenost, ki zagotavlja da so minimalni izobrazbeni standardi dosegljivi vsem otrokom (UNESCO, 2010).

Zakonske novosti (Zakon o usmerjanju, 1. 9. 2012)

- Možnost izobraževanja do 26. leta starosti.
- Oblika pomoči – svetovalna storitev.
- Možnost začasne usmeritve otroka – za največ 6 mesecev.
- Zaključek postopka o usmerjanju v 30 dneh, od prejema strokovnega mnenja.
- Možnost zagotavljanja tolmača SZJ, če je tako določeno v odločbi o usmeritvi.
- Opredelitev tolmača SZJ v individualiziranem programu otroka.

Predvidene spremembe v Pravilniku ki bo določal kriterije:

- Posebna skupina otrok, znotraj gluhih otrok – GLUHOSLEPI otroci.

Gluhoslepi v aktualni slovenski zakonodaji, mag. Cveto Uršič, sekretar, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

Mag. Uršič je predstavil možnosti, ki jih imajo osebe z gluhoslepoto v slovenski zakonodaji. V Zakonu o izenačevanju možnosti invalidov je zapisana prepoved diskriminacije in možnosti pridobitve tehničnih pripomočkov za premagovanje komunikacijskih ovir. V 7. Členu zakona je zapisana pravica do enakopravnega sodelovanja v postopkih («... ali gluhoslepi ima pravico, da sam predloži vsa pisanja oz. se mu v vseh postopkih pred državnimi organi, organi samoupravne lokalne skupnosti, izvajalci javnih pooblastil oz. izvajalci javne službe zagotovi dostop do vseh pisanj v postopku v njemu razumljivi obliki, ti pa mu morajo to pravico zagotoviti. Pravica ... se zagotovi na način, ki ga izbere ... ali gluhoslepi sam, zlasti s prilagojenimi tehnikami pisanja in branja za slepe, slabovidne ali gluhoslepe ... Pravico morajo zagotoviti po uradni dolžnosti. Plačilo stroškov zagotavljajo iz proračuna Republike Slovenije.»

Predstavil je tudi Pravilnik o tehničnih pripomočkih za premagovanje komunikacijskih ovir (upravičence, pogoje, vlogo, izvedence, dobavitelje, dobo trajanja, lista tehničnih pripomočkov, plačilo računa in uveljavitev pravilnika). Pravilnik naj bi začel veljati v začetku leta 2012.

Zelo pomemben prispevek posvetu, ki je bil v celoti prevajan v slovenski znakovni jezik in tolmačen gluhoslepim osebam, so

Udeleženci posveta »Tolmačenje gluhoslepim osebam – ovire in dileme«

dale tudi gluhoslepe osebe same, ki so nam predstavili veliko svojih lastnih izkušenj in pokazali, s kakšnimi težavami se srečujejo. Vinko Trinkavs, oseba z gluhoslepoto je izrazil zadovoljstvo, da so ustanovili Društvo Dlan. Povedal je, da potrebuje pomoč kjerkoli, a ne dobi tolmača, s katerim se lahko sporazumeva. Plačati mora na uro za komunikacijo, potrebuje tudi 24 urno spremstvo in tolmača, da lahko na svoj način komunicira.

Na posvetu je prisotne pozdravila tudi Metka Knez, predsednica Društva Dlan in izrazila veselje, da je prišlo do tega posveta, saj je zelo aktualna tema, in prav je, da se ukvarjamo z osebami z gluhoslepoto. Kaže na to, da je problemov na tem področju izjemno veliko. Knjiga Simone Gerenčer Pegan postavlja izjemno izhodišče za sprejemanje oseb z gluhoslepoto. Predstavila je tudi aktualne aktivnosti v okviru društva: na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve so naslovili predlog za dopolnitev Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika, da bi bile osebe z gluhoslepoto upravičene do več vavčerjev in bi se vnesla tudi definicija oseb z gluhoslepoto ter načine tolmačenja za osebe z gluhoslepoto; vzpostavili so stike z zagovornikom enakih možnosti, saj se zavedajo, da je temelj začetkov uresničevanja v pravni ureditvi – na eni strani pravica do tolmača, po drugi strani pa razmišljanje o usposabljanju tolmačev za tolmačenje osebam z gluhoslepoto, ki so se primorani naučiti tolmačenja. Po mnenju predsednice Društva Dlan Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik izvaja kvalitetno izobraževanje tolmačev, ki ga je potrebno še nadgraditi. Zato daje pobudo, da se v nadaljevanju pogovarjamo tudi o možnosti sodelovanja z Društvom Dlan, Zavodom Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik in Zvezo društev gluhih in naglušnih pri usposabljanju tolmačev za osebe z gluhoslepoto, saj s skupnimi močmi lahko naredimo izjemno veliko.

Permanentno izobraževanje tolmačev slovenskega znakovnega jezika

povzela Darja FIŠER

Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik v okviru programa permanentno izobraževanje tolmačev/tolmačic za slovenski znakovni jezik organiziral v letu 2011 dva praktična seminarja.

Razumevanje gluhih; elementi slovenskega znakovnega jezika; koraki 5, 4, 3, 2, 1 ...

Seminar je potekal v četrtek, dne 31. marca 2011. Seminar je vodil **Matjaž Juhart**, zaposlen na Zvezi društev gluhih in naglušnih Slovenije. Namen seminarja je bil seznanitev z elementi SZJ in tehnike koraka, ki pripomore k boljšemu razumevanju gluhih in uporabe elementov SZJ pri razumevanju in izražanju. Na seminarju so udeleženci pregledali posamezne elemente SZJ in jih z vajami utrdili oz. poglobili. Za lažje izražanje neznanih besed so se seznanili s tehniko 5,4,3,2,1. Delo je potekalo skupinsko, posamezno in delo v parih.

Metodologija poučevanja slovenskega znakovnega jezika

Seminar je potekal v sredo, 02. 11. 2011. Seminar je vodila **Ljubica Podboršek**.

Ob predstavitvi priročnika Naučimo se slovenskega znakovnega jezika je bilo s strani tolmačev/tolmačic, ki izvajajo tečaje slovenskega znakovnega jezika, izražena želja po organizaciji delavnice na temo Metodologija poučevanja slovenskega znakovnega jezika. Na seminarju so bile predstavljene različne metode poučevanja slovenskega znakovnega jezika, izmenjava izkušenj dosedanjih tolmačev/tolmačic, ki vodijo tečaje slovenskega znakovnega jezika na območju države.